

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Regional ulighed i økonomi og beskæftigelse – en uafvendelig tendens?

Etzerodt, Søren Frank; Andersen, Jørgen Goul

Published in:
Økonomi og Politik

Publication date:
2021

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Etzerodt, S. F., & Andersen, J. G. (2021). Regional ulighed i økonomi og beskæftigelse – en uafvendelig tendens? *Økonomi og Politik*, 94(#3), 90-108. https://www.djoef-forlag.dk/openaccess/oep/files/2021/3_2021/3_2021_9.pdf

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Regional ulighed i økonomi og beskæftigelse – en uafvendelig tendens?

Temanummer: Organisationsdesign

Artiklen analyserer regionale uligheder i OECD-landene siden årtusindeskiftet. En udbredt opfattelse er, at ulige regional udvikling er en uafvendelig tendens drevet af urbanisering, globalisering og stordriftsfordele i de store byer. Data peger imidlertid på, at den opfattelse er problematisk. På basis af OECD's regionale database undersøger vi udviklingen i den regionale ulighed i BNP, disponibel indkomst, ledighed og langtidsledighed fra 2000 til 2017. Enten er der ingen gennemsnitlig tendens til stigende regional ulighed (ledighed, langtidsledighed), eller også

er den koncentreret til en særlig gruppe lande – de øst- og mellemeuropæiske lande, der blev medlem af EU efter Sovjetblokkens sammenbrud, samt Irland og UK. For de øvrige lande er der ingen fælles tendens: Nogle lande har oplevet stigende ulighed, andre det modsatte. At der ikke er en universel tendens til stigende regional ulighed, indikerer, at de underliggende strukturelle kræfter er mere komplekse – og nok også i højere grad lader sig påvirke politisk – end almindeligvis antaget.

Stigende regional ulighed er ikke en naturlov

Regional ulighed er kommet højere op på den politiske dagsorden. Mange lande har oplevet en stigende regional ulighed, herunder også Danmark (Danmarks Statistik, 2016; Goul Andersen og Etzerodt, 2018; Kongshøj, 2018). Men i en længere periode har den dominerende opfattelse blandt politiske beslutningstagere populært sagt været, at det var der ikke så meget at gøre ved: Den ulige udvikling skyldes underliggende strukturelle kræfter i samfundsudviklingen, som begunstiger de større byer. Turisme kan måske være en udvej på mellemlangt sigt for de yderområder, der har særlige naturværdier. Men ellers er der ikke så meget at gøre ved det. Det er udviklingen.

At dette – lidt sat på spidsen – har været den dominerende opfattelse, skyldes ikke modvilje mod yderområderne – nogle gange tværtimod. Men den underliggende samfundsforståelse har været, at uligheden skyldes de underliggende kræfter i økonomien og samfundet i øvrigt. Det er illusorisk og spild af penge og gode kræfter at kæmpe imod. Det er nærmest som at kæmpe imod tyngdeloven og andre naturlove.

Godt nok markerer bl.a. OECD sig med en anden position (f.eks. OECD, 2012). Men også i faglitteraturen har det været en dominerende opfattelse, at stigende regional ulighed skyldes strukturelle kræfter, som det er svært at gøre meget ved: Urbanisering, globalisering, deindustrialisering og den teknologiske udvikling, som alle bidrager til såkaldte ”agglomerationsfordele” – fordele

SØREN FRANK ETZERODT
Wissenschaftlicher Mitarbeiter,
Hochschule für Politik,
Technischen Universität
München,
soren.etzerodt@tum.de

JØRGEN GOUL ANDERSEN
professor,
Institut for Politik og Samfund,
Aalborg Universitet,
goul@dps.aau.dk

ved, at virksomheder og institutioner klumper sig sammen i de store bycentre (Glaeser, 2011; Verdensbanken, 2009).

Opfattelsen er ikke uden empirisk støtte. Mange studier har påpeget enten betydelige regionale uligheder eller tendens til stigende regional ulighed i rige lande (f.eks. Ganong og Shoag, 2017; Kongshøj, 2018; OECD, 2016; Rosés og Wolf, 2018;). Imidlertid er der forbløffende få studier (se dog Cornett og Sørensen, 2008; Ezcurra, 2019), der har beskæftiget sig med det helt grundlæggende spørgsmål: I hvor høj grad er stigende regional ulighed nu også en *universel* tendens, der går igen på tværs af *alle* de rige lande? Er den undtagelsesfri og ubetinget?

Denne artikel giver en oversigt over udviklingen i den regionale ulighed i de OECD-lande, Danmark normalt sammenligner sig med. Ambitionen i denne omgang er ikke at identificere *årsagerne* til, at de regionale uligheder vokser mere i nogle lande end i andre – og endnu mindre at pege på en enkeltfaktor (endsige et politisk vidundermiddel), der evt. kan vende udviklingen (for løsningsbidrag, se f.eks. Storper, 2018). Spørgsmålet her er blot, om tendensen i den regionale ulighed i økonomi og beskæftigelse nu også har været så ensartet på tværs af landene, som det almindeligvis antages.

Artiklen bidrager med en mere indgående deskriptiv analyse af udviklingen og inddrager nyere data end tidligere bidrag. Det giver faktisk anledning til at problematisere selve præmissen for store dele af den offentlige såvel som den akademiske debat.

Godt nok er der en svag gennemsnitlig tendens til, at den regionale ulighed i BNP og disponibel indkomst har været stigende siden årtusindeskiftet. Men der er store variationer fra land til land, og der er en del lande, hvor den regionale ulighed er blevet *mindre*. Nærmere bestemt er den stigende ulighed i BNP koncentreret til to landegrupper, først og fremmest de post-kommunistiske lande i Mellem- og Østeuropa, der i 2005 eller senere blev indmeldt i EU, samt de Britiske Øer (Irland og UK). For de resterende nord-, vest- og sydeuropæiske lande under ét er der ingen *gennemsnitlig* tendens til stigende regional ulighed i BNP. Ydermere viser det sig, at den regionale ulighed i (langtids)arbejdsløsheden gennemsnitligt har været lidt faldende siden årtusindeskiftet – uanset om vi medtager alle lande eller kun de sidstnævnte.

 Godt nok er der en svag gennemsnitlig tendens til, at den regionale ulighed i BNP og disponibel indkomst har været stigende siden årtusindeskiftet. Men der er store variationer fra land til land, og der er en del lande, hvor den regionale ulighed er blevet mindre

Det peger på, at vi ikke står over for en naturlov à la tyngdekraften. Udviklingen kan gå flere veje. Man kan ikke tage centraliseringsfordelene for givet. Tal-

lene taler imod, at uligheden alene er bestemt af dybe *økonomiske og sociologiske kræfter i samfundsudviklingen* (jf. også Pike et al., 2017a; Storper, 2013).

Forståelsen af regionale uligheder er også vigtig for forståelsen af politik mere generelt. Politologer har indtil for nylig ikke haft meget fokus på det regionale – eller rettere det territoriale – aspekt af politik (men se f.eks. Beramendi, 2012; Iversen og Soskice, 2019). Med Brexit, valget af Donald Trump til præsident i USA, ”gule veste” i Frankrig og anden regional protest er der opstået større interesse for territoriale uligheder og konflikter. I en dansk kontekst har man også set store regionale forskydninger ved folketingsvalgene i 2015 og 2019 (Goul Andersen, 2016). En politologi uden blik for ”det territoriale”, kommer nemt til at overse centrale aspekter af samfundsudviklingen. Pike et al. (2017b: 44) har foreslået at føje et ”hvor” til Lasswells klassiske definition af politik: ”Hvem får hvad, hvornår, hvordan og *hvor*”.

Artiklen er struktureret som følger: Først præsenteres en række teorier om drivkræfter bag regional ulighed. Dernæst diskuteres det, hvordan regional ulighed kan operationaliseres. Herefter følger en analyse af den regionale ulighed i udvalgte OECD-lande, målt på hhv. BNP, indkomst og (langtids)arbejdsløshed. Afsluttende konkluderes der på baggrund af de empiriske fund.

Teorier om regional ulighed og dens drivkræfter

Oprindelig var den dominerende antagelse blandt *økonomer*, at *økonomisk vækst* ville tendere mod at reducere regionale uligheder. Solows (1956) neoklassiske vækstteori forudsagde, at mere tilbagestående områder efterhånden ville indhente de rigere, fordi de kunne nyde fordel af at overtage teknologiske landvindinger fra de mere avancerede (Barro og Sala-i-Martin, 1992). Økonomisk vækst ville således af sig selv tendere mod at reducere regionale uligheder over tid.¹

I forlængelse heraf argumenterede Kuznets (1955) og Williamson (1965) for, at der er en U-formet sammenhæng mellem økonomisk udvikling og (regional) ulighed. Først tiltager uligheden i kraft af store strukturforskydninger, men efterhånden vil uligheden aftage pga. arbejdskraft- og kapitalmobilitet og en række andre mekanismer. Teorien tager sigte på industrialiseringen, men ville principielt kunne udstrækkes til den nutidige transformation af de rige samfund.

Myrdal (1957) hævdede imidlertid med sin ”Cumulative causation theory” det modsatte, nemlig at de fordele, nogle områder opnår, er kumulative. Samtidig var Myrdal kritisk over for ideen om ligevægte i økonomien i det hele taget. For studiet af regionale uligheder betyder det, at områder med relative fordele/ulemper bliver flere, efterhånden som den økonomiske udvikling skrider frem. Som det hedder i Myrdals berømte formulering:

“The system is by itself not moving towards any sort of balance between forces but is constantly on the move away from such a situation. In the nor-

mal case a change does not call forth countervailing changes but, instead, supporting changes, which move the system in the same direction as the first change but much further. Because of such circular causation as a social process tends to become cumulative and often gather speed at an accelerating rate” (Myrdal, 1957: 13).

Ifølge Myrdal har økonomisk aktivitet altså en tendens til at hobe sig sammen i specifikke geografiske lokationer. Som påpeget af Petrakos et al. (2005: 1838) foregriber Myrdal her de senere antagelser om economies of agglomeration – at der sker en tilvækst af fordele i større byer.²

Sådanne hypoteser er blandt andet blevet testet i en række regressionsanalyser med OECD-lande (typisk inden for et såkaldt pooled time-series cross-section framework). Resultaterne er blandede: Således fandt Kyriacou et al. (2015), at BNP per capita er negativt forbundet med regional ulighed: Jo rigere landene bliver, desto mindre er den regionale ulighed. Rodríguez-Pose og Ezcurra (2010) fandt imidlertid det modsatte. Lessmann (2014), der inddrog et større antal lande, herunder også fattigere lande, fandt i første omgang den omvendte U-kurve, som Williamson/Kuznets teorien forudsiger. Men derefter viser resultaterne, at kurven blandt de rige lande vender igen, så BNP-vækst igen tenderer mod at være forbundet med stigende regional ulighed.

Ud over at undersøge betydningen af økonomisk udvikling har en række analyser i de sidste par årtier fokuseret på globaliseringens effekter på den regionale ulighed. Det gælder både studier på nationalt niveau (Dreher og Gaston 2008; Alderson og Nielsen, 2002; Mahler, 2004; Stiglitz, 2002) og komparative studier på regionalt niveau (Ezcurra og Rodríguez-Pose, 2013; Rodríguez-Pose og Gill, 2006). Komparative landestudier på regionalt niveau har indtil for nylig været få (f.eks. Brühart, 2011).

Igen er resultaterne modstridende. Med udgangspunkt i flere casestudier fandt Rodríguez-Pose og Gill (2006), at samhandel øger den regionale ulighed. Det samme fandt Ezcurra og Rodríguez-Pose (2013) i et større studie af 47 lande. Andre studier har imidlertid fundet en negativ sammenhæng mellem globalisering og regional ulighed – altså at globalisering er forbundet med mindre regional ulighed. Nogle studier er på delstatsniveau; således fandt Silva og Leichenko (2004) for USA, at samhandel påvirker ulighed i nedadgående retning via import- og eksportpriser. Andre argumenterer for, at sammenhængen er betinget: Således fandt Rodríguez-Pose (2012) i et studie af 28 lande, at handel ikke var direkte forbundet med regional ulighed, men kun betinget af en række faktorer på lande-niveau. Mens der nok er en overvægt af studier (og i hvert fald teorier), der hævder en positiv sammenhæng mellem globalisering og regional ulighed, så er man heller ikke på dette punkt nået frem til sammenfaldende resultater.

Som nævnt kan man måske udstrække de klassiske diskussioner om de regionale virkninger af industrialiseringen til den (post-)industrielle revolution, der er foregået de sidste 20-30 år. Diskussionen foregår dog typisk un-

der overskriften deindustrialisering. Det er ikke alene en udbredt antagelse, at deindustrialisering tenderer mod at øge regional ulighed. En endnu mere udbredt antagelse er, at deindustrialisering øger ulighed i det hele taget, fordi de typiske jobs i industrien (i hvert fald i den modne fase) var relativt stabile og vellønnede (Huber og Stephens, 2014; Moretti, 2012). Under den nuværende deindustrialisering – eller overgangen til informationssamfund eller serviceøkonomi – sker der en vækst både i low-end og high-end service jobs (Autor et al., 2003).³ Vel at mærke således, at de højtlønnede og højproduktive servicejobs tenderer mod at være koncentreret i bestemte områder, først og fremmest de større byer, og i særdeleshed ”global cities”, som Sassen (2001) refererer til. De tidligere industritunge områder bliver præget af stagnation, medmindre de klarer en omstilling til (high-end) servicejobs. Og samtidig er der ifølge Sassen (2001) grund til at forvente en stigende ulighed *inden for* de rigeste regioner, fordi de højtlønnede trækker en mængde lavtlønnet servicearbejde med sig. Men de bor segregeret – den højere middelklasse og overklassen i nogle områder, arbejderklassen/servicearbejderne i andre.

Vi skal ikke her gå nærmere ind på en kritisk diskussion af disse analyser, endsiges forsøge at forbedre dem, men blot konstatere, at juryen stadig er ude. Der er modstridende resultater, når det gælder effekten på regional ulighed af økonomisk udvikling, globalisering mv.

Men hvordan ser det i det hele taget ud med udviklingen i den regionale ulighed? Dette grundlæggende spørgsmål har i overraskende grad været forbigået. Er udviklingen parallel for alle rige lande, eller har den været forskellig? I nærværende artikel koncentrerer vi os om økonomi og beskæftigelse, belyst ved tre *à fire* indikatorer: produktion (regionalt BNP), disponibel indkomst og arbejdsløshed/langtidsløshed. Disse indikatorer diskuteres nærmere i det følgende afsnit.

Operationalisering af regional ulighed i økonomi og beskæftigelse

Man kan måle regional ulighed på talrige parametre, men når fokus er på udviklingen i uligheden og sammenhængen med underliggende strukturelle kræfter i samfundsudviklingen, er det naturligt at fokusere på økonomi og beskæftigelse. Vi inddrager to forskellige mål for økonomien, nemlig på den ene side produktion (målt ud fra det regionale bruttonationalprodukt, BNP) og på den anden side indkomst (målt ved husholdningernes disponible indkomst). BNP pr. indbygger er opgjort i løbende priser i PPP (købekraftpariteter), mens indkomst er opgjort som ækvivaleret husstandsindkomst (husstandsindkomst justeret for husstandens størrelse og sammensætning), ligeledes i løbende priser.⁴

Man kan måle regional ulighed på talrige parametre, men når fokus er på udviklingen i uligheden og sammenhængen med underliggende strukturelle kræfter i samfundsudviklingen, er det naturligt at fokusere på økonomi og beskæftigelse

Indkomst og BNP er to mål, der kan give et ret forskelligt billede af den regionale ulighed. Når man sammenligner lande, følges BNP og husholdningernes indkomst stort set ad. Men på regionalt niveau bliver det mere kompliceret. BNP er lokaliseret til, hvor produktionen (værditilvæksten) finder sted. Indkomst er lokaliseret til bopæl. Hvis en region har mange pendlere til en anden region – f.eks. hvis den fungerer som soveby i forhold til en hovedstad – vil regionen alt andet lige have et relativt lavere BNP, men ikke nødvendigvis lavere indkomst. Er det velstandsudviklingen, man skal belyse, er det derfor mere rimeligt at se på indkomster end på BNP.⁵

Mht. beskæftigelse er arbejdsløsheden en nøgleparameter. En særlig interesse knytter sig til forekomsten af langtidsløshed i bestemte regioner (se Kongshøj, 2018 for en analyse af Danmark). Er der områder, hvor beskæftigelsesmulighederne svinder bort, hvor folk havner i langvarig ledighed, hvis de bliver boende – og hvor den eneste fremtidsmulighed er at flytte væk for dem, der kan?⁶ Langvarig ledighed er således det skrappeste mål for stagnation i udkantssområder og dermed det skrappeste mål for regional ulighed. Arbejdsløshed er opgjort som andelen af arbejdsstyrken (15-64 år), der er arbejdsløse, mens langtidsarbejdsløshed er opgjort som andelen af arbejdsløse, der har været arbejdsløse i mere end 12 måneder.

Hovedkilden til komparative regionale data er *OECD Regional Database* (tilgængelig på www.stats.oecd.org), hvor vi baserer os på data fra 2000 til 2017. OECDs regionale database består af en række indikatorer om demografi, økonomi og sociale forhold fordelt på ca. 2.000 regioner i 35 lande. Databasen indeholder tidsseriedata fra 1995 og frem, men for hovedparten af landene/regionerne er der dog først tilgængelige data fra 1999/2000 og i enkelte tilfælde først fra 2007 og frem. Vi er således også bundet til den regionale inddeling, der er lagt til grund i denne database. Her opererer man med to ”territorial levels” (TL) – kaldet TL2 og TL3. TL2 er de ”store” regioner og følger som hovedregel den administrative inddeling – de fem regioner i Danmark, de 16 delstater i Tyskland osv. TL3 er den mere findelte inddeling – de ”små” regioner. For Danmarks vedkommende er det ”landsdele”, som der i alt er 11 af. Eksempelvis udgør både Bornholm og Fyn en landsdel, og der er fire landsdele i Jylland.

Som hovedregel bliver tallene for den regionale ulighed større, jo mindre regionerne er (Kongshøj et al., 2020). Nok så vigtigt er det dog, at TL3-kategoriseringen er den mest sammenlignelige mellem lande, fordi den netop ikke beror på de ofte i økonomisk forstand lidt ”tilfældige” administrative inddelinger, der samtidig kan være af vidt forskellig størrelse fra land til land – og inden for

det enkelte land. For Tyskland, er der f.eks. meget stor forskel på delstaterne *Nordrhein-Westphalen* (ca. 18 mio. indb.) og *Freie Hansestadt Bremen* (knap 700.000).

Her er TL-3 grupperingerne mere sammenlignelige både inden for og på tværs af landene. Derfor er der stærke argumenter for at benytte TL3-inddelingen frem for TL2. Desværre er dette kun praktisk muligt for BNP, mens vi for de øvrige mål – disponibel indkomst og (langtids)arbejdsløshed – er henvist til at bruge data på TL2-niveau pga. alt for høj andel af missing data.

Vi har dog sammenlignet TL3- og TL2-oplysningerne for BNP for at tjekke, om det er radikalt forskellige tendenser, der fremgår af de to opgørelser. Det er ikke tilfældet.

Vi har i det følgende valgt at basere analysen på varianskoefficienter – det mest anvendte ulighedsmål inden for forskningen om regional ulighed (Lesmann, 2014; OECD, 2016; Rodríguez-Pose, 2006). Mange andre mål for ulighed kunne i princippet anvendes, men varianskoefficienten har en række fordele (Kongshøj et al., 2020). Varianskoefficienten opgøres som standardafvigelsen divideret med gennemsnittet; derved undgår man at få meget større koefficienter i lande med højt BNP. Varianskoefficienten kan således tage værdier gående fra 0 (ingen varians) mod ∞ . Varianskoefficienten, V , kan noteres på følgende måde:

$$V = \frac{\sigma}{\mu}$$

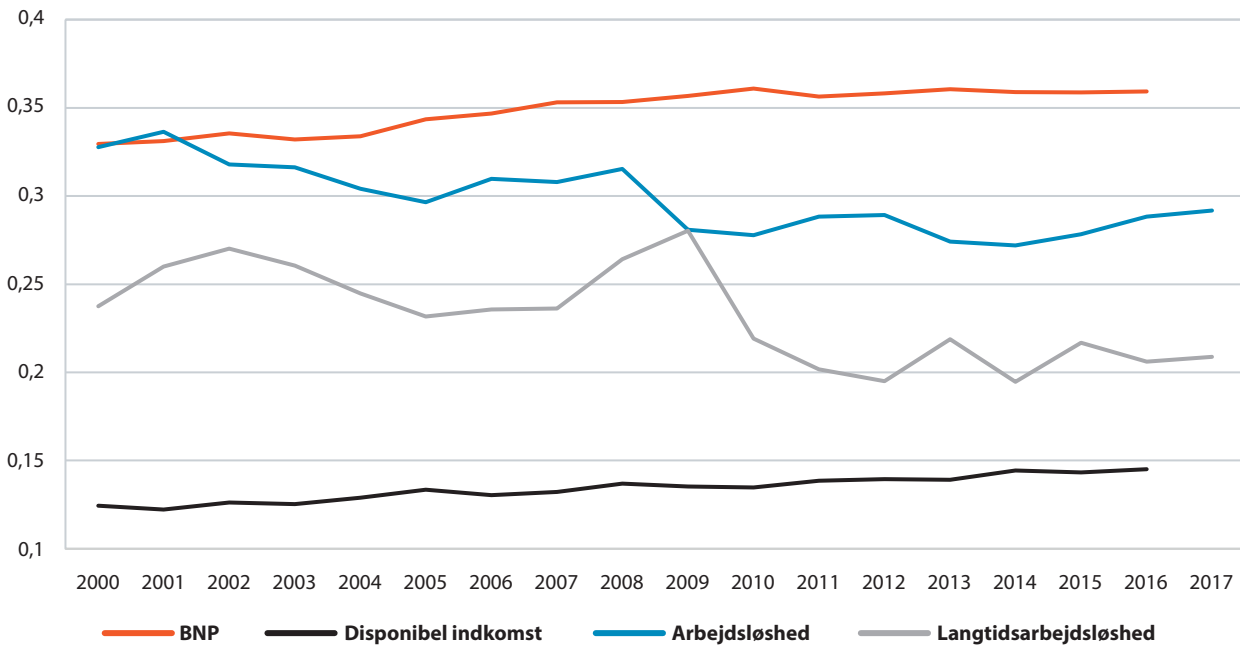
hvor σ angiver standardafvigelsen og μ gennemsnittet.

En ulempe ved dette mål er, at det er følsomt overfor populationsstørrelse, altså antallet af regioner. Det betyder rent tolkningsmæssigt, at man skal være varsom med at sammenligne lande direkte med hinanden. Det problem kan man dog delvist sætte sig ud over. I stedet for at sammenligne varianskoefficienter på tværs af lande kan man sammenligne udviklingen i varianskoefficienter på tværs af lande. Og det er netop, hvad vi er interesseret i her: *Udviklingstendensen* i den regionale ulighed inden for de enkelte lande: Bliver den regionale ulighed større over tid i alle lande?

Udviklingen i regional ulighed – det overordnede billede

I de kommende afsnit analyserer vi deskriptivt, hvordan udviklingen i den regionale ulighed har været i op til 26 OECD-lande over de seneste årtier. Vi har medtaget de europæiske OECD-lande plus Japan, Korea og de engelsktalende lande, hvor der er brugbare data. Sydamerika er ikke medtaget.

Figur 1. Udvikling i regional ulighed i OECD-landene, 2000-2017. Gennemsnitlige varianskoefficienter.

Note: Data for manglende år er fremskaffet ved at indsætte data fra det sidst tilgængelige år i tidsserien, se appendix. BNP: 25 lande. Disponibel indkomst: 21 lande. Arbejdsløshed: 26 lande. Langtidsarbejdsløshed: 22 lande. Anm.: Den regionale ulighed i BNP er beregnet på basis af TL3-inddelingen, de øvrige på basis af den mindre findelste TL2-opdeling.

Vi kan starte med at se på den gennemsnitlige udvikling for alle landene på de fire indikatorer, jf. figur 1. Det skal understreges, at det er den gennemsnitlige udvikling, der afbildes. Som udgangspunkt kan man ikke sammenligne varianskoefficienterne mellem landene, fordi koefficienten afhænger af antallet af regioner i det enkelte land. Overstående figur skal derfor også tages med et vis forbehold. Men figuren giver trods alt en god indikation af den gennemsnitlige udvikling.⁷

Således har den gennemsnitlige varianskoefficient i BNP ændret sig fra 0.329 i 2000 til 0.359 i 2016. Der synes altså gennemsnitligt at være en tendens til stigende ulighed i BNP. Det er i øvrigt noget overraskende, at stigningen sker fra 2000 til et toppunkt på 0.361 i 2010, hvorefter kurven flader ud. Ifølge den almindelige visdom er den regionale ulighed forstærket efter finanskrisen, men det viser OECD-tallene altså ikke.

Når det gælder den regionale ulighed i disponibel indkomst, har der også i gennemsnit været en stigende ulighed fra 2000 til 2016: Fra 0.124 i 2000 til 0.145 i 2016, hvis vi ekstrapolerer til 2000 for de lande, der først kom med senere og til 2016 for USA, der kun har data til 2015, jf. tabel A2.

Lidt overraskende må vi altså konkludere, at den regionale ulighed i arbejdsløsheden gennemsnitligt har været svagt faldende siden årtusindskiftet

Når det gælder regional ulighed i arbejdsløshed, viser Figur 1 derimod, at uligheden i gennemsnit falder lidt, fra en varianskoefficient på 0,328 i 2000 til 0,292 i 2017. Forløbet er ikke helt jævnt: Først synes den regionale ulighed i arbejdsløshed typisk at aftage fra 2000-2005, hvorefter den igen stiger frem til 2008. Fra 2008 er der gennemsnitligt et fald i den regionale ulighed frem til 2014, hvorfra den frem til 2017 stiger igen. Selv om starten af 00'erne var kendetegnet af økonomisk krise i flere lande, ligger uligheden i gennemsnit også lavere i perioden 2015-2017 end perioden 2004-2006 – to perioder, der er mere parallelle i krisecyklen. Lidt overraskende må vi altså konkludere, at den regionale ulighed i arbejdsløsheden gennemsnitligt har været svagt faldende siden *årtusindskiftet*.

Også når det gælder langtidsarbejdsløsheden, finder vi et gennemsnitligt fald i varianskoefficienten for de 22 lande, vi har oplysninger fra, fra 0,237 i 2000 til 0,209 i 2017. Uligheden topper før finanskrisen og har i perioden 2010-2017 fundet et mere stabilt niveau efter højdepunktet på 0,280 i 2009. Vi finder altså samme tendens for langtidsarbejdsløsheden som for arbejdsløsheden, og vi kan også her sammenligne perioden 2004-2006 med 2015-2017, der ligger nogenlunde samme sted i konjunkturcyklen: Den regionale ulighed i langtidsarbejdsløsheden har gennemsnitligt været svagt faldende.

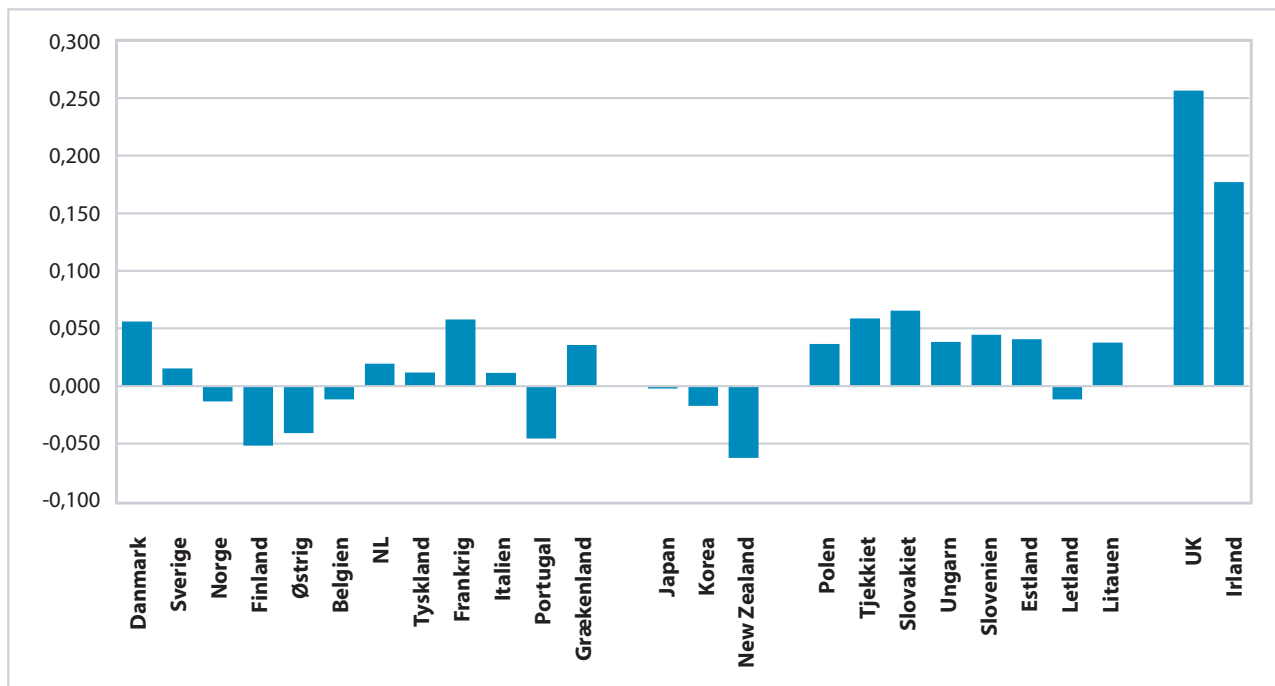
Alt i alt viser tallene altså et langt mere broget billede af udviklingen i den regionale ulighed, end man ofte forestiller sig blandt politiske beslutningstagere i ind- og udland. Siden årtusindeskiftet har der gennemsnitligt været en svag tendens til, at den regionale ulighed i BNP og disponibel indkomst er steget. Men det er en svag tendens, og det modsvares af en svag modsatrettet tendens, når det gælder regional ulighed i ledighed og langtidsarbejdsløshed.

At udviklingen gennemsnitligt er gået mod større ulighed i BNP og indkomst, dækker imidlertid over, at der er nogle bestemte landegrupper, hvor stigende ulighed sætter sig igennem. I resten af landene er der – gennemsnitligt set – ikke nogen tendens.

Øget regional ulighed – ikke generel tendens, men bestemte landegrupper

Mens uligheden generelt har været stigende i BNP siden årtusindeskiftet, viser der sig nogle interessante forskelle mellem udviklingen i de enkelte lande, jf. figur 2.

Figur 2. Ændring i varianskoefficient for BNP 2000-2017 (eller seneste år)

Umiddelbart er det et lidt broget billede. Den regionale ulighed i BNP falder i otte lande, stiger i 17 og er uændret i et land (Japan). Men det lokaliserer sig til nogle *bestemte grupper af lande*. UK og Irland skiller sig markant ud. Det samme gør de otte mellem- og østeuropæiske lande, der blev medlem af EU i 2005. Den stigende ulighed er ikke så markant blandt disse otte lande, og den er heller ikke helt undtagelsesfri (Letland skiller sig ud). Men *gruppen* skiller sig ud.

Det gør de nordiske lande ikke – det er gået én vej i Danmark og den modsatte vej i Finland. For de andre vest- og sydeuropæiske lande er billedet også broget. Frankrig har en klar stigning (ligesom Danmark), Østrig og Portugal har et næsten lige så stort fald. Blandt de oversøiske lande viser New Zealand et pænt fald, Korea en mindre nedgang i den regionale ulighed.

Det implicerer imidlertid, at tendensen til stigning i uligheden forsvinder, hvis vi fjerner to grupper af lande: De tidligere kommunistiske lande i Mellem- og Østeuropa og UK plus Irland. De øvrige lande viser ingen fælles tendens. For disse 15 OECD-lande set under ét er der ingen gennemsnitlig tendens til stigende regional ulighed i BNP. Det går lidt op og ned, men kurven slutter, hvor den begyndte.

Nu kunne en indvending mod analysen måske lyde, at den vælger data til og fra, ud fra hvad der passer med argumenterne. Men det er ikke vilkårligt. De postkommunistiske lande har været igennem en ekstraordinær omstilling af hele deres økonomiske struktur. Irland og til dels UK indgår i det globale økonomiske kredsløb på en måde, som ikke rigtigt har noget sidestykke. Især pga. landets skatteregler lægger et stort antal transnationale virksomheder deres

hovedkvarter eller hovedkvarter for europæiske aktiviteter i Irland. Det giver anledning til voldsomme udsving i BNP, som ikke kendes fra andre lande – og til store diskrepanser mellem udviklingen i BNP og BNI (bruttonationalindkomsten). BNP svulmer op, når hovedkontoret og dermed en stor del af værdiskabelsen placeres dér – men BNI følger ikke med, for meget af overskuddet kanaliseres videre ud i det internationale kredsløb.

UK er ikke helt så unik, selvom landet er stærkt præget af Londons status som internationalt finanscentrum. Man kunne alternativt argumentere for, at U.K. blot er en ”ekstrem case” mht. stigende regional ulighed. Det ville dog ikke ændre konklusionen at regne UK med til hovedgruppen.

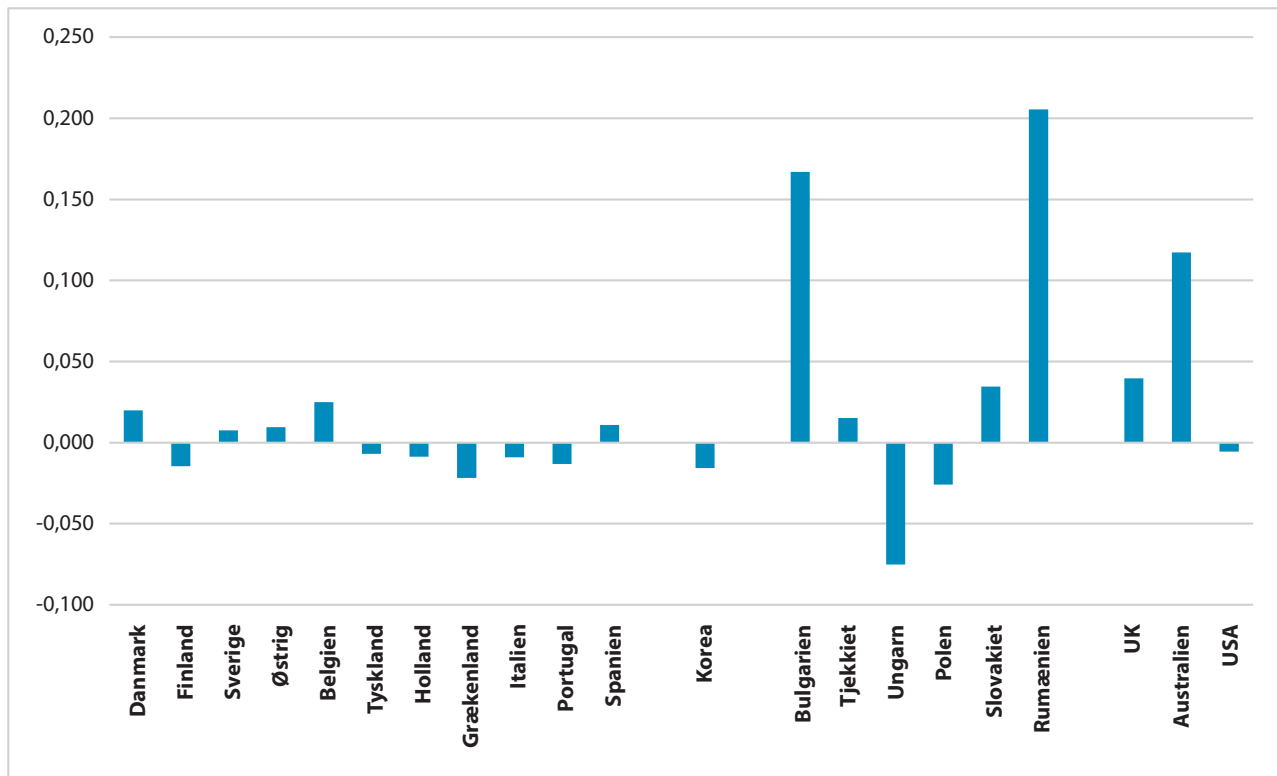
Det afgørende er at få *specificeret* sammenhængen. Umiddelbart er konklusionen, at der nok er forskelle fra land til land, men på tværs af landene er der en svag gennemsnitlig tendens til stigende regional ulighed. Ved nærmere eftersyn viser det sig, at hele denne gennemsnitlige stigning skyldes de postkommunistiske lande og Irland. Ikke alene er den stigende regionale ulighed i BNP altså et mindre universelt fænomen, end det ofte antages. Man kan også spørge, hvilke lande der konstituerer ”normen”, og hvem der er ”afvigerne”. Sat på spidsen er det fristende at se de postkommunistiske lande og Irland som ”afvigerne” og konkludere, at der i øvrigt ikke findes en underliggende tendens til, at den regionale ulighed i BNP øges i de højtudviklede industrilande.

Problemstillingen er således heller ikke at forklare, hvorfor nogle lande så at sige ”undviger” tendensen til stigende regional ulighed, for der er ikke en sådan underliggende tendens. I nogle lande øges den regionale ulighed, i andre lande mindskes den, og *begge dele* kræver en forklaring. Dette billede bekræftes, når vi ser på udviklingen i indkomster og arbejdsløshed.

Landene, hvorfra der foreligger oplysninger for disponibel indkomst, er lidt nogle andre end de lande, hvorom der foreligger BNP-oplysninger, og vi skifter som sagt nu over til den mere ”grove” regionale inddeling TL2 (for Danmarks vedkommende de fem regioner). Udgangspunktet er – set for alle OECD-landene under ét – en svagt stigende regional ulighed, ligesom for BNP.

Her ses også et blandet billede, jf. figur 3. Vi har fulgt samme landegruppering som ovenfor, blot med en angelsaksisk blok til sidst. Hvis vi udregner gennemsnit for de tre landegrupper, finder vi ligesom ovenfor, at det er de postkommunistiske OECD-lande i EU og de tre angelsaksiske lande, der ”bærer” udviklingen. For hovedgruppen af 12 lande finder vi ingen gennemsnitlig tendens.

Figur 3. Ændring i varianskoefficient for disponibel indkomst 2000-2017 (eller seneste år)

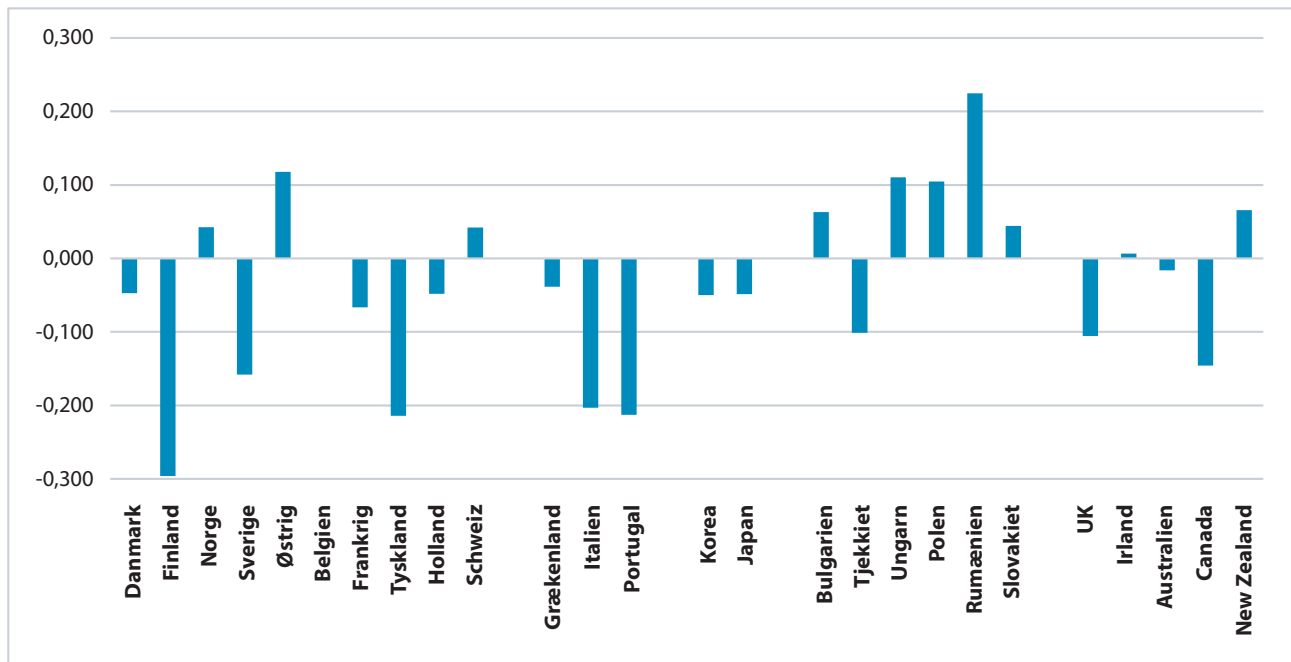

Det er dog lidt forskellige lande inden for grupperne, der udmærker sig med stigende regional ulighed. Østrig og Belgien viste faldende BNP-ulighed, men uændret til stigende regional ulighed i indkomst. Blandt de postkommunistiske lande er det særligt den markant stigende regionale ulighed i Rumænien og Bulgarien, der ”driver” gennemsnittet. Og i den angelsaksiske gruppe slår Australien særlig stærkt ud.

Igen er det de postkommunistiske og angelsaksiske lande, der driver den stigende regionale ulighed for OECD under ét, men nærmere bestemt er det faktisk tre lande, der tegner sig for hele stigningen: Bulgarien, Rumænien og Australien. Alt i alt oplever 10 lande en faldende regional indkomstulighed, 11 lande en stigning. Ændringerne er blot så store for de tre nævnte lande, at det trækker gennemsnittet for samtlige lande lidt op hen over perioden.

Igen er konklusionen altså, at den stigende regionale ulighed ikke er så entydig. Lige knap halvdelen af landene (10 ud af 21) har oplevet *faldende* regional ulighed, og det svagt stigende gennemsnit for alle lande under ét hviler på to landegrupper – faktisk mere præcist på tre ”storsyndere” inden for de to landegrupper: Bulgarien, Rumænien og Australien. Gennemsnittet for alle lande forvirrer mere, end det oplyser, og det er svært at tale om en universel underliggende trend.

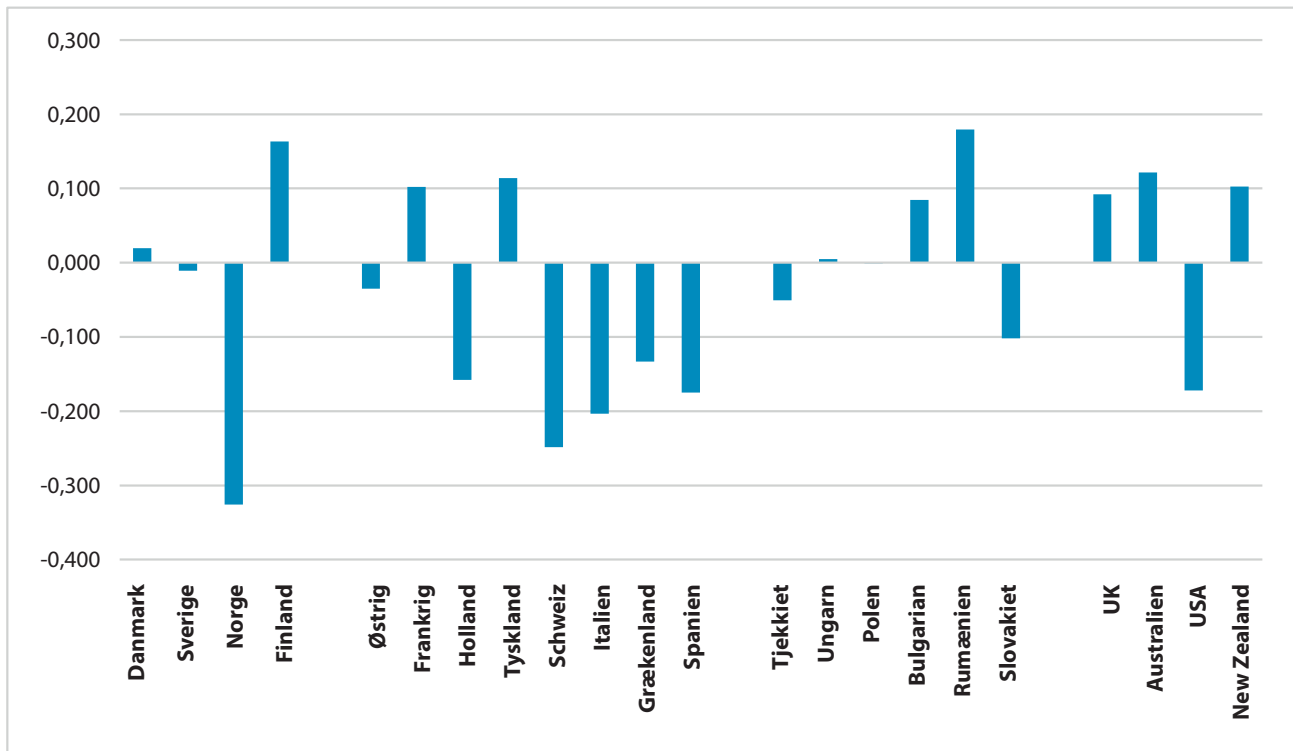
Figur 4. Ændring i varianskoefficient for arbejdsløshed 2000-2017 (eller seneste år)

Når det gælder arbejdsløshed og landtidsarbejdsløshed, er grundlaget også de større TL-2 regioner. Her hjælper landegrupperingen ikke meget – der er mindre variation mellem grupperne end indenfor dem. Til gengæld er der ingen tendens til stigende regional ulighed. Blandt de 26 lande i analysen er der 15 lande, som oplever et fald, 10 lande en stigning, mens det sidste land ingen ændring har, jf. figur 4. Der er i øvrigt forbløffende lidt korrespondance mellem, hvilke lande der har stigende/faldende regional ulighed i BNP, og hvilke der har stigende/faldende udvikling i arbejdsløsheden. Skal man tale om en gennemsnitlig tendens siden 2000, går den nærmest i retning af *faldende* regional ulighed. Men det mest slående er de store forskelle i udviklingen fra land til land.

Udviklingen for langtidsarbejdsløsheden bekræfter heller ikke stereotype forestillinger om en fælles underliggende tendens til polarisering inden for landene, hvor de ”svage” regioner rammes af stagnation og strukturel ledighed. Af de 22 lande, der er data for, har 12 landet oplevet faldende ulighed, mens 10 har oplevet stigende regional ulighed i langtidsarbejdsløsheden. Udskilning af de postkommunistiske og angelsaksiske lande giver heller ingen specificering: Forskellene findes primært *inden for* landegrupperne. Det eneste mønster er overraskende nok, at de sydeuropæiske lande udgør den eneste landeklynge, hvor der er en fælles tendens, nemlig til faldende regional ulighed i langtidsledigheden. Ellers går det op og ned fra land til land, også mellem lande, der geografisk eller institutionelt er beslægtede. Den regionale ulighed i langtidsarbejdsløshed tegner således et broget billede af udviklingen – og skal man tale om en gennemsnitlig udvikling, går den nærmest i retning af *faldende* regional ulighed.

Figur 5. Ændring i varianskoefficient for langtidsarbejdsløshed 2000-2017 (eller seneste år)

Ingen universel tendens til stigende regionale uligheder i OECD-landene

Stigende regional ulighed omtales ofte, både i den videnskabelige litteratur og blandt politiske beslutningstagere som en universel tendens, der er drevet af stærke strukturelle kræfter i samfundsudviklingen, f.eks. urbanisering, globalisering, deindustrialisering eller teknologisk udvikling. I den videnskabelige litteratur er der diskussion om forklaringerne, men der har været forbløffende lidt opmærksomhed omkring selve præmissen: I hvor høj grad er udviklingen gået mod stigende regional ulighed?

Det har vi her undersøgt på basis af OECD-tallene for BNP, disponibel indkomst, arbejdsløshed og langtidsarbejdsløshed, der er de mest nærliggende parametre at undersøge, når vi taler om regional dynamik. Mange andre indikatorer er relevante, når vi taler om regional *ulighed*, men så er vi mere ovre i den afhængige variabel/de sociale konsekvenser. Den underliggende politiske diskussion er, i hvor høj grad man kan og skal forsøge at afbøde disse, men præmissen er ofte, at den underliggende regionale dynamik uvægerligt går mod større ulighed.

Det er den sidste præmis, der er undersøgt i denne artikel, og konklusionen er overraskende nok, at der *ikke* kan findes empirisk grundlag for at hævde en universel tendens til stigende regional ulighed. Godt nok er der for alle landene under ét en svag tendens til, at udviklingen i BNP og indkomst går i retning af stigende regional ulighed. Men denne gennemsnitlige udvikling hviler på en meget speciel gruppe af lande, nemlig de postkommunistiske

lande, der blev indmeldt i EU og siden er optaget i OECD eller har leveret statistiske oplysninger dertil. Disse lande har været igennem en omfattende og helt særegen strukturel omstilling – der har medført stigende ulighed i BNP og indkomster. Hertil kommer en anden ”afvigende” landegruppe bestående af de angelsaksiske lande. Når det gælder BNP, er Irland i en helt unik situation pga. placeringen af de mange hovedkontorer i landet, der trækker en del værditilvækst med sig i BNP og giver anledning til unikt store udslag i op- og nedadgående retning, der kun i begrænset grad afspejles i BNI, hvor det trækker fra, hvis overskuddet flyder videre ud i det globale kredsløb.

I hvert fald er der ingen gennemsnitlig tendens, hvis vi holder de postkommunistiske lande uden for sammen med de angelsaksiske (eller blot Irland). Det samme gælder for den regionale ulighed i disponible indkomster, hvor en svag gennemsnitlig tendens til stigende ulighed forsvinder, hvis vi holder de postkommunistiske og angelsaksiske lande udenfor. Men mindre kan gøre det. Hele den tilsyneladende tendens til gennemsnitlig (svagt) stigende regional ulighed hænger på tre lande: Rumænien, Bulgarien og Australien. Her er udsvingene til gengæld meget store. Ser man nærmere på de enkelte lande, viser det sig, at kun 11 ud af de 21 lande, som der foreligger data for, har oplevet stigende regional ulighed i disponible indkomster.

Når det gælder arbejdsløshed og langtidsarbejdsløshed, ændrer det ikke meget at specificere på bestemte landegrupper. Men her er udgangspunktet, at der *ikke* gennemsnitligt er stigende regional ulighed. Faktisk sker der for et flertal af landene en svag regional udligning af arbejdsløsheden fra 2000 til vores seneste datapunkt i 2017. Når det gælder langtidsledigheden, går den gennemsnitlige udvikling strengt taget også i retning mod udligning, men det er mere dækkende at sige, at der er stort set lige mange lande, der har oplevet en stigende og faldende regional ulighed. Til gengæld er det karakteristisk, at der er store forskelle på lande, der ligner hinanden geografisk eller institutionelt – i hvert fald hvis vi taler om velfærdsregimer. Det er i øvrigt også karakteristisk, at der er temmelig lav korrespondance mellem, hvilke lande der markerer sig med stigende/faldende regional ulighed i BNP/indkomster og stigende/faldende (langtids-)arbejdsløshed. Det kunne være interessant at undersøge, om det hænger sammen med en tendens til, at ”gode” jobs vinder frem i velstående områder, mens ”dårlige” jobs vinder frem i tilbagestående regioner, men det ligger uden for problemstillingen her.

Vores analyse er for så vidt ganske uprætentiøs: Er der eller er der ikke en universelt stigende regional ulighed, når det gælder de faktorer, der knytter sig til regional dynamik: BNP, indkomst, arbejdsløshed, langtidsarbejdsløshed? Og svaret er, på basis af OECD's data, at det er der *ikke*.

Det rækker faktisk videre end vores forventning om, at der kunne findes en del undtagelser. Resultatet var i stedet, at der slet ikke var en gennemsnitlig tendens (snarere en tendens i modsat retning), som vi så det ved arbejdsløshed/langtidsarbejdsløshed. Eller at en tilsyneladende svag gennemsnitlig

tendens til stigende ulighed kunne specificeres til en meget speciel gruppe af lande – de postkommunistiske samt Irland (BNP) eller til Rumænien, Bulgarien og Australien (indkomst), hvis store afvigelser ”trækker” gennemsnittet i vejret, selvom landene fordeler sig næsten lige mht. retning.

Vi kan således konkludere i lighed med statsministerens nytårstale 1. januar 2021, at stigende regional ulighed ikke er en naturlov. Nok endda mindre, end statsministeren forestillede sig, fordi hendes vigtigste reference var de sociale konsekvenser; vores analyse peger på, at det er svært at henvise til en underliggende regional *dynamik* i den retning. Enten er de strukturelle kræfter ikke naturlove, eller også har så mange lande kunnet gribe ind i dem, at dynamikken er ændret.

Vores analyse kan siges at rejse flere spørgsmål, end den besvarer. Men det vigtigste er måske, at den kan bidrage til, at det er de *rigtige* spørgsmål, der rejses. For en meget stor del af diskussionen drejer sig om, hvorvidt og hvordan den underliggende dynamik kan eller bør *modvirkes*. Det ser ud til at bygge på en forkert præmis. Enten er der ikke en underliggende ulighedsskabende dynamik, eller også er der andre underliggende kræfter, der trækker lige så stærkt i modsat retning. Man må i lige så høj grad undre sig over stigende regional ulighed som over faldende ulighed. Implikationerne er ikke helt trivielle – når det f.eks. gælder Danmark, må man spørge, hvordan det er gået til, at den regionale ulighed er steget, givet at det faktisk ikke er den universelle tendens på tværs af lande. Den danske udvikling er en afvigelse, der kalder på forklaring. Det lægger op til et noget andet design, hvis man vil undersøge fænomenet.

Noter

- 1 Solow (1994) noterede dog senere, at det ikke altid var tilfældet, fordi afkastet af kapital kan være faldende.
- 2 Begrebet er parallelt til economies of scale (stordriftsfordele) og henviser til stordrifts- og netværksfordele ved, at firmaer placerer sig i klynger tæt på hinanden og dermed skaber grundlaget for vækst i større byer. Der skabes fælles arbejdsmarkeder, der er læringseffekter på tværs af firmaer, osv.
- 3 Om end dette forhold langt fra er gældende i alle de lande (Oesch, 2013).
- 4 Det er principielt vigtigt at opgøre i løbende priser frem for faste priser, da en del af udviklingen i den regionale ulighed kan skyldes forskellig prisudvikling. For eksempel har der været en mindre gunstig prisudvikling for landbruget end for medicinalindustrien. Ved opgørelse i faste priser kunne landbrugsområdernes udvikling således fremstå som alt for gunstig.
- 5 Her støder man så på det problem, at leveomkostningerne er forskellige fra region til region, især pga. forskelle i boligpriser. Det skal ikke undersøges nærmere her, men det er naturligvis vigtigt for fortolkningen af uligheden i et givet år. Når fokus er på udviklingen over tid, er dette dog mindre afgørende.
- 6 Man skal dog have in mente, at der også kan indgå en selektionseffekt, der ikke umiddelbart har noget at gøre med udviklingen i regionale beskæftigelsesmuligheder, nemlig hvis personer på langvarig forsørgelse flytter til bestemte områder grundet lavere leveomkostninger. I Danmark har dette bl.a. været diskuteret i forbindelse med tilflytningen af langvarigt offentligt forsørgede til Lolland-Falster. I det store komparative billede må det dog antages at være af begrænset betydning.

- 7 Der er tale om et strengt metrisk mål. Men det giver et simpelt billede af, om uligheden på tværs af landene går op eller ned år for år, og over hele perioden. Det er en noget mere enkel beskrivelse end at opremse udviklingen land for land og påpege, at uligheden går meget op for så og så mange lande, noget op for en anden gruppe lande, noget ned for en tredje gruppe og meget ned for en fjerde gruppe. Substansen er den samme.

Referencer

- Alderson, A.S. og F. Nielsen (2002), "Globalization and the Great U-Turn: Income Inequality Trends in 16 OECD Countries", *American Journal of Sociology*, 107(5): 1244-99.
- Autor, D.H., F. Levy og R.J. Murnane (2003), "The Skill Content of Recent Technological Change: An Empirical Exploration", *The Quarterly Journal of Economics*, 118(4): 1279-1333.
- Beramendi, P. (2012), *The political geography of inequality: Regions and redistribution*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Barro, R.J. og X. Sala-i-Martin (1992), "Convergence", *Journal of Political Economy*, 100(2): 223-51.
- Cornett, A.P. og N.K. Sørensen (2008) "International vs. Intra-National Convergence in Europe – an Assessment of Causes and Evidence", *Investigaciones Regionales*, 13: 35-56.
- Danmarks Statistik (2016), "Regionale Indkomstforskelle gennem 20 år", *DST Analyse 2016*:6.
- Dreher, A. og Gaston, N. (2008), "Has Globalization Increased Inequality?", *Review of International Economics*, 16: 516-36.
- Ezcurra, R. (2019), "Regional disparities and within-country inequality in the European union", *Revista De Economia Mundial*, 51: 139-62.
- Glaeser, E.L. (2011), *The Triumph of the City. How our Greatest Invention Makes us Richer, Smarter, Greener, Healthier and Happier*, New York: Penguin Group, Penguin Press.
- Goul Andersen, J. (2016), "Udkantsoprøret 2015. Genoplivning af en gammel skillelinje?" i J.G. Andersen og D. Shamshiri-Petersen, red., *Fra krisevalg til jordskredsvalg. Vælgere på vandring 2011-2015*, Frederiksberg: Frydenlund Academic, pp. 173-87.
- Goul Andersen, J. og S.F. Etzerodt (2018) "Den usynlige regionalpolitik: Placeringen af offentlige institutioner", *Økonomi & Politik*, 91(4): 34-49.
- Huber, E. og J.D. Stephens (2014), "Income inequality and redistribution in postindustrial democracies: Demographic, economic and political determinants", *Socio-economic Review*, 12: 245-67.
- Iversen, T. og D. Soskice (2019), *Democracy and prosperity. Reinventing capitalism through a turbulent century*, Princeton: Princeton University Press.
- Kongshøj, Kristian (2018), "De marginaliseredes Danmarkskort: Segregering af langvarige modtagere af overførselsindkomst 1996-2016", *Økonomi og Politik*, 91(4): 20-33.
- Kongshøj, K., S.F. Etzerodt og J. Goul Andersen (2020), "Hvordan skal man måle regionale ulighed", *Redy Working paper series*, nr. 2. Aalborg Universitet.
- Krugman, Paul R. (1991), "Increasing returns and economic geography", *Journal of Political Economy*, 99(3): 483-99.
- Krugman, Paul R. (1993), *Geography and trade*, Cambridge, Mass: MIT Press.
- Kuznets, S. (1955), "Economic growth and income inequality", *American Economic Review*, 45(1): 1-28.
- Kyriacou, A.P., L. Muinel-Gallo og O. Roca-Sagalés (2015), "Fiscal decentralization and regional disparities: The importance of good governance", *Papers in Regional Science*, 94(1): 89-107.
- Leßmann, C. (2014), "Spatial inequality and development – Is there an inverted-U relationship?", *Journal of Development Economics*, 106: 35-51.
- Mahler, V.A. (2004), "Economic Globalization, Domestic Politics, and Income Inequality in the Developed Countries: A Cross-National Study", *Comparative Political Studies*, 37(9): 1025-53.
- Moretti, E. (2012), *The new geography of jobs*, Johanesov: MTM.
- Myrdal, Gunnar (1957), *Economic Theory and Under-Developed Regions*, London: Gerald Duckworth & co. LTD.
- OECD (2005), *OECD Employment Outlook*, Paris: OECD.
- OECD (2012). *Promoting Growth in all Regions*, Paris: OECD.
- OECD (2013), *OECD regions at a glance 2013*, Paris: OECD.
- OECD (2015), *OECD Regional Labour dataset – Metadata*.
- OECD (2017), *OECD Regional Statistics*, Paris: OECD.
- Oesch, D. (2013), *Occupational change in Europe: How technology and education transform the job structure*, Oxford: Oxford University Press.
- Petrakos, G., A. Rodríguez-Pose og A. Rovolis (2005), "Growth, integration and regional inequality in Europe", *Environment and Planning A*, 37: 1837-55.

- Pike, A., A. Rodríguez-Pose og J. Tomaney (2017), "Shifting horizons in local and regional development", *Regional Studies*, 51(1): 46-57.
- Pike, A., A. Rodríguez-Pose og J. Tomaney (2017), *Local and regional development*, New York: Routledge.
- Rodríguez-Pose, A. (2012), "Trade and Regional Inequality", *Economic Geography*, 88: 109-36.
- Rodríguez-Pose, A., og R. Ezcurra (2010), "Does decentralization matter for regional disparities? A cross-country analysis", *Journal of Economic Geography*, 10(5): 619-44.
- Rodríguez-Pose, A. og N. Gill (2006), "How does trade affect regional disparities?", *World Development*, 34(7): 1201-22.
- Rosés, Joan R. og Wolf, Nikolaus. (2018), "Regional Economic Development in Europe, 1900-2010: A Description of the Patterns", Series: CESifo Working Paper ; no.6952, Munich: Center for Economic Studies and Ifo Institute (CESifo).
- Sassen, S. (2001), *The global city*, New York, London, Tokyo. Princeton, N.J: Princeton University Press.
- Silva, J.A., og R.M. Leichenko (2004), "Regional Income Inequality and International Trade", *Economic Geography*, 80(3): 261-86.
- Storper, M. (2013), *Keys to the city: how economics, institutions, social interactions, and politics shape development*, Princeton: Princeton University Press.
- Storper, M. (2018), "Separate Worlds? Explaining the current wave of regional economic polarization", *Journal of Economic Geography*, 18(2): 247-70.
- Solow, R.M. (1956), "A Contribution to the Theory of Economic Growth", *The Quarterly Journal of Economics*, 70: 65-94.
- Solow, R. (1994), "Perspectives on Growth Theory", *The Journal of Economic Perspectives*, 8(1): 45-54.
- Stiglitz, J.E. (2002), *Globalization and its discontents*, New York: W.W. Norton.
- Williamson, J.G., (1965), "Regional inequality and the process of national development: a description of patterns", *Economic Development and Cultural Change*, 13(4): 3-45.

Appendix

Tabel A1: Varianskoefficienter BNP, 2000-2017.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Danmark	0,259	0,259	0,245	0,248	0,265	0,283	0,261	0,260	0,278	0,273	0,303	0,291	0,293	0,303	0,307	0,316	0,315	0,315
Sverige	0,148	0,145	0,138	0,133	0,139	0,145	0,137	0,144	0,143	0,162	0,151	0,157	0,156	0,154	0,161	0,166	0,163	0,163
Norge	0,255	0,254	0,231	0,226	0,233	0,243	0,242	0,257	0,266	0,248	0,263	0,266	0,271	0,272	0,265	0,250	0,242	0,242
Finland	0,210	0,224	0,223	0,205	0,202	0,199	0,189	0,185	0,178	0,201	0,187	0,167	0,167	0,174	0,162	0,172	0,158	0,158
Østrig	0,278	0,276	0,273	0,269	0,267	0,274	0,273	0,265	0,264	0,260	0,257	0,252	0,250	0,241	0,238	0,245	0,238	0,238
Belgien	0,335	0,338	0,339	0,332	0,334	0,337	0,328	0,329	0,319	0,320	0,322	0,314	0,315	0,315	0,317	0,320	0,324	0,323
NL	0,243	0,247	0,254	0,250	0,258	0,261	0,270	0,254	0,277	0,267	0,285	0,277	0,297	0,311	0,280	0,263	0,263	0,263
Tyskland	0,437	0,447	0,441	0,439	0,436	0,440	0,440	0,440	0,423	0,420	0,430	0,438	0,435	0,432	0,424	0,418	0,448	0,448
Frankrig	0,337	0,335	0,331	0,324	0,319	0,327	0,321	0,331	0,362	0,355	0,386	0,373	0,383	0,391	0,387	0,394	0,394	0,394
Italien	0,272	0,265	0,262	0,260	0,258	0,254	0,252	0,255	0,266	0,261	0,266	0,270	0,269	0,271	0,277	0,276	0,283	0,283
Portugal	0,250	0,242	0,242	0,247	0,242	0,246	0,245	0,242	0,238	0,209	0,214	0,210	0,200	0,184	0,184	0,212	0,204	0,204
Grækenland	0,267	0,265	0,273	0,282	0,291	0,284	0,313	0,306	0,304	0,306	0,299	0,307	0,298	0,305	0,305	0,304	0,302	0,302
Japan	0,203	0,203	0,204	0,204	0,211	0,214	0,227	0,228	0,224	0,213	0,208	0,212	0,211	0,209	0,206	0,201	0,201	0,201
Korea	0,372	0,369	0,371	0,344	0,375	0,365	0,358	0,371	0,383	0,359	0,404	0,417	0,417	0,386	0,363	0,356	0,351	0,355
New Zealand	0,228	0,214	0,216	0,197	0,183	0,179	0,186	0,285	0,290	0,274	0,268	0,255	0,256	0,249	0,238	0,191	0,176	0,165
Polen	0,377	0,363	0,375	0,375	0,382	0,390	0,399	0,404	0,392	0,408	0,421	0,418	0,421	0,417	0,414	0,414	0,414	0,414
Tjekkiet	0,317	0,334	0,344	0,362	0,366	0,377	0,381	0,396	0,406	0,396	0,397	0,374	0,369	0,368	0,354	0,378	0,376	0,376
Slovakiet	0,479	0,477	0,497	0,497	0,506	0,577	0,552	0,568	0,546	0,600	0,599	0,584	0,564	0,579	0,564	0,567	0,560	0,544
Ungarn	0,378	0,370	0,399	0,388	0,397	0,414	0,439	0,442	0,449	0,465	0,461	0,450	0,447	0,440	0,420	0,414	0,416	0,416
Slovenien	0,205	0,212	0,219	0,243	0,244	0,246	0,258	0,257	0,255	0,263	0,260	0,251	0,250	0,239	0,239	0,242	0,243	0,249
Estland	0,414	0,428	0,441	0,451	0,465	0,441	0,463	0,425	0,410	0,446	0,392	0,402	0,422	0,434	0,467	0,479	0,475	0,455
Lettland	0,506	0,522	0,519	0,525	0,523	0,540	0,574	0,513	0,512	0,476	0,480	0,443	0,469	0,503	0,496	0,502	0,494	0,494
Litauen	0,293	0,316	0,363	0,336	0,300	0,319	0,345	0,364	0,329	0,334	0,321	0,306	0,311	0,323	0,328	0,331	0,331	0,331
U.K.	0,878	0,861	0,854	0,871	0,878	0,919	0,929	1,003	1,003	1,058	1,063	1,079	1,072	1,075	1,102	1,081	1,135	1,135
Irland	0,297	0,309	0,334	0,291	0,274	0,315	0,288	0,301	0,314	0,342	0,383	0,392	0,407	0,436	0,475	0,475	0,475	0,475
Gns.	0,329	0,331	0,336	0,332	0,334	0,344	0,347	0,353	0,353	0,357	0,361	0,356	0,358	0,360	0,359	0,359	0,359	0,358

Note: Tal markeret med fed er forlænget på baggrund af det sidste tilgængelige tal i dataserien. TL3-regioner. Gns. er inkl. de indsatte værdier med fed.

